

ARUBA

Examen HAVO

2018

Tijdvak-1
8 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Bijlage

Dit Bijlagenboekje bestaat uit 2 bijlagen.

Bijlage 1: Oorlog en Vrede

Bron 1: Een Engelse vrouw aan het werk als conductrice in London, 1916

Bron 2: Foto genomen door Willie Römer in Berlijn

Vertaling:

Vertaling van de tekst op het grootste bord:

Winkel per direct te huur.

22.000 Mark huur is niet op te brengen, daarom:

Totale opheffingsuitverkoop!!

De getoonde prijzen zijn niet meer geldig.

Wij accepteren elk redelijk bod!!

Bron 3: Een cartoon over Hitler uit tijdschrift Punch

THE GIANT'S ROBING-ROOM.
HITLER: "WHAT I WANT IS SOMETHING A LITTLE LIKE ALL OF THESE, BUT IN THE LATEST GERMAN STYLE."

Toelichting:

Vertaling onderschrift:

De roverskamer van de reuzen, Hitler: "Ik wil iets wat lijkt op alles hierboven maar dan in de laatste Duitse stijl".

Vertaling van de schilderijen:

De schilderijen van links naar rechts:

Napoleon: de man van de lotsbestemming.

Bismarck: het bloed en het ijzer.

Mussolini: het zwarte hemd.

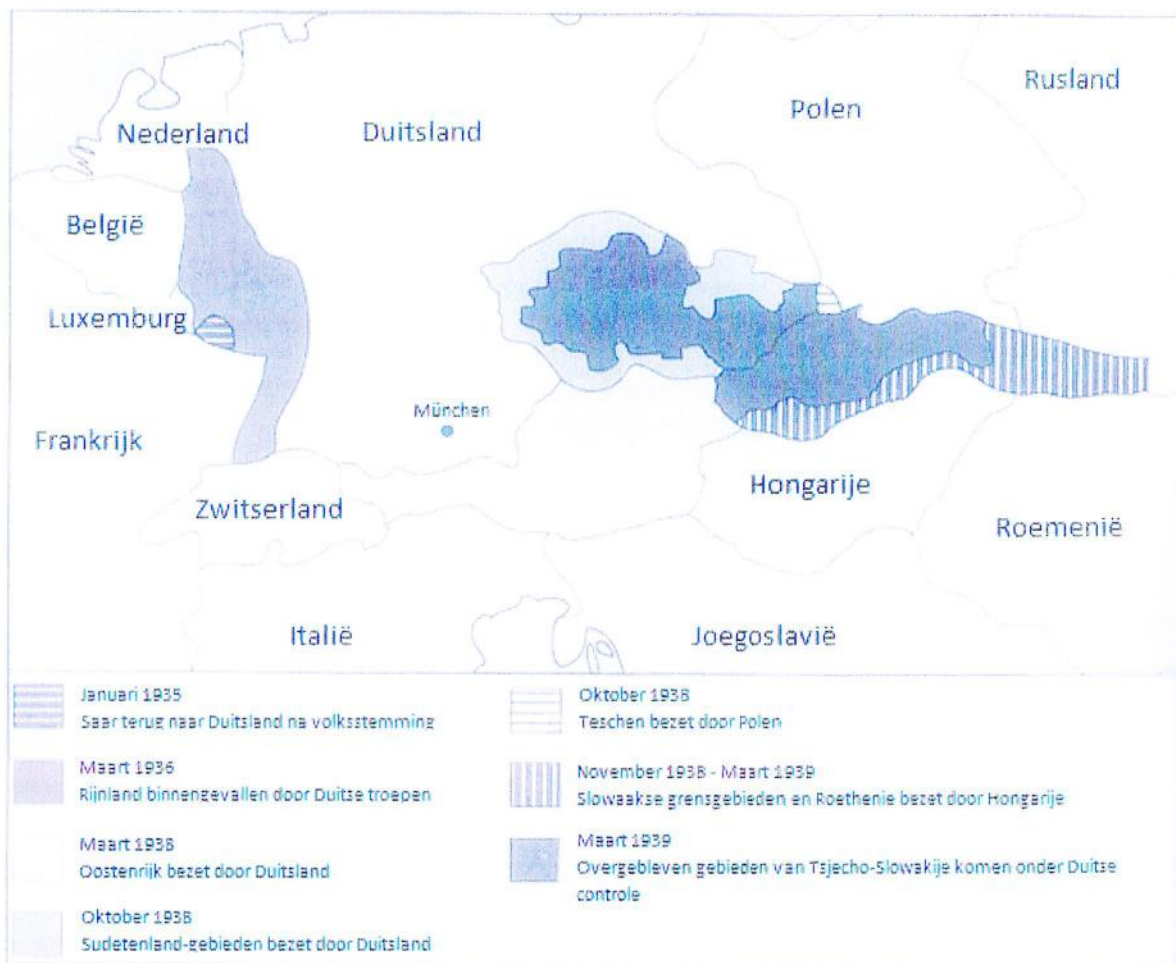
Caesar: Keizer of niets.

Bron 4: Onderstaand fragment komt uit het dagboek van de Joodse society reporter Bella Fromm uit Berlijn, 28 november 1935.

Meisjes moeten nu een half jaar arbeidsdienst ondergaan. Mijn vriendin Margerete heeft zo lang mogelijk geprobeerd haar dochter Hilda thuis te houden. Alle moeders houden hun hart vast voor deze arbeidsdienst en de excursies die men organiseert, want de meisjes zijn geen maagd meer als ze terugkomen en ten minste vijftig procent van hen is zwanger. Geboortebeperving is strafbaar in het Derde Rijk. Toen de zestienjarige Hilda uiteindelijk toch de arbeidsdienst moest ondergaan, raakte ze zwanger. Margerete was radeloos. Hilda zei echter 'Ik ben er trots op dat ik HEM (Hitler) een baby mag schenken. Ik hoop dat het een jongetje wordt dat voor HEM zal kunnen sterven.' Ze keerde zich tot mij en sprak: 'Noem me alsjeblieft geen Hilda meer en spreek mij aan met 'u' in plaats van 'jij'. Ik ben één van Hitlers bruiden en ik wens niet met anti-nazi's om te gaan.' Hess zegt: 'Duitsland heeft een sterk en gezond nageslacht nodig. Het Duitse meisje moet het als een eer zien onwettige kinderen voor het vaderland te mogen baren.'

Bron 5: Een kaart van de Duitse expansie 1935-1939

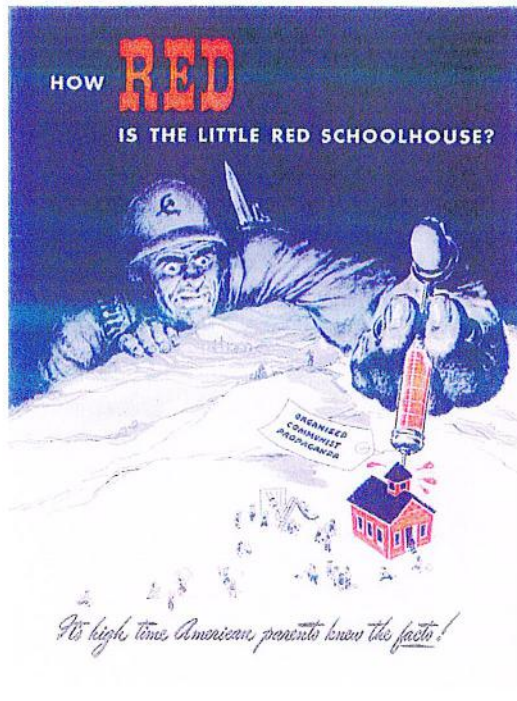
Bron 6: Een fragment uit een artikel van een Russische geschiedkundige, A.O. Tsjoebarian

Het verdrag van München vormde een directe bedreiging voor de Sovjet-Unie. In de eerste plaats kwamen de Duitse legers dichtbij de Russische grens doordat zij Sudetenland veroverden en vlak daarna heel Tsjechoslowakije. Ten tweede toonde München aan dat Engeland en Frankrijk een verdrag met de Duitsland prefereerden boven een alliantie tegen Duitsland.

Na München werd de Sovjet-Unie direct geconfronteerd met het gevaar van isolatie, met het gevaar als enige over te blijven om het Duitse fascisme het hoofd te bieden en met het vooruitzicht van een bondgenootschap tussen Engeland, Frankrijk, Italië en Duitsland.

Bron 7: Hoe rood is het kleine rode schoolgebouw?

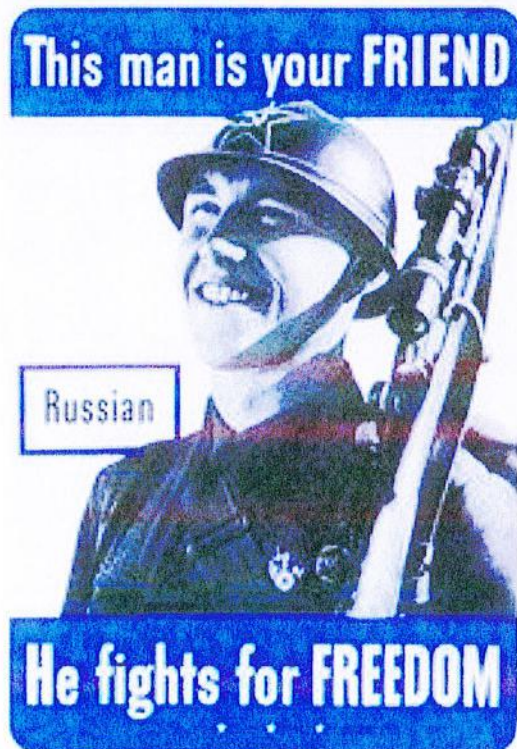
Vertaling:

Hoe ROOD is het rode schoolgebouw?
Het is hoog tijd dat Amerikaanse ouders de feiten kennen!

Op het label aan de spuit staat:
"Georganiseerde communistische propaganda."

Bron 8: Een propagandaposter uit de Verenigde Staten

Toelichting:

Een lachende Russische soldaat.

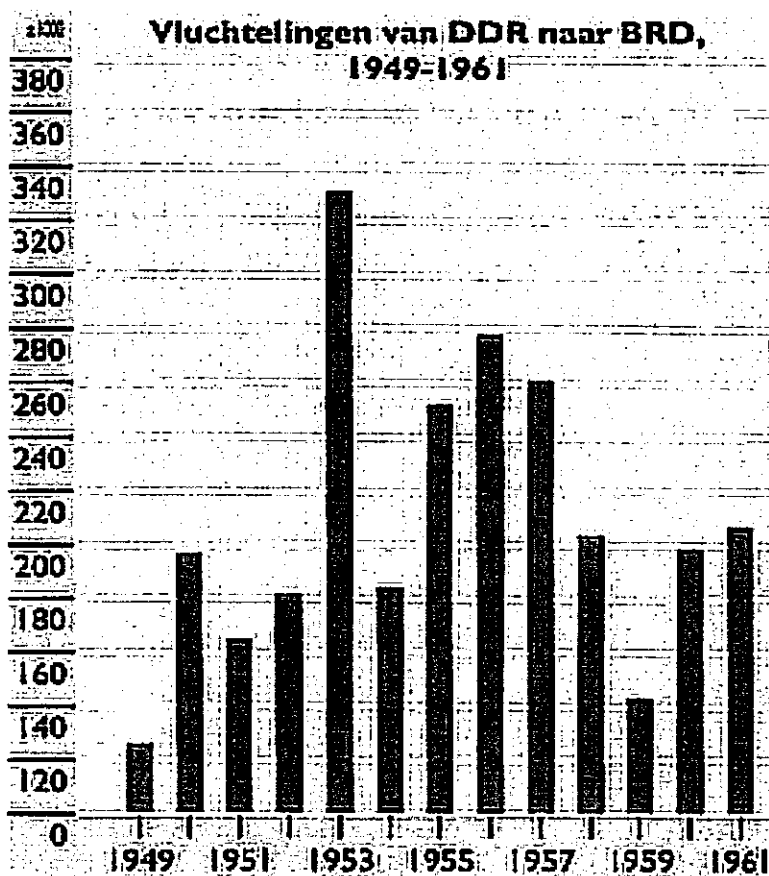
Vertaling:

Deze man is je vriend, hij vecht voor vrijheid.

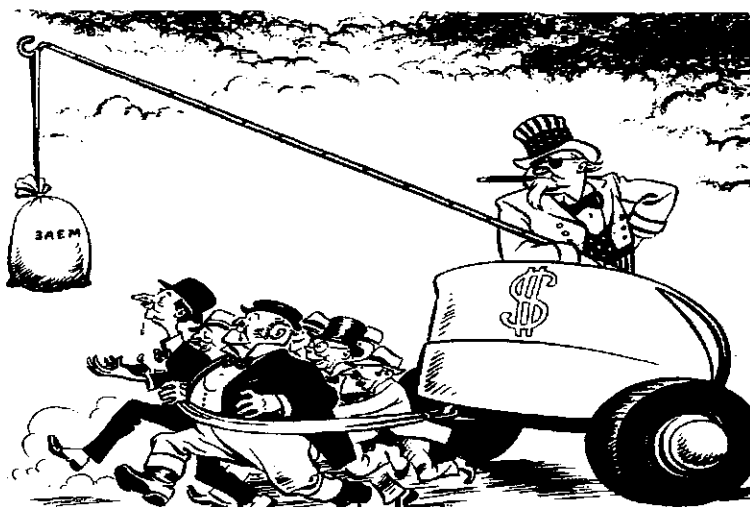
Bron 9: Een fragment uit het dagboek van de Amerikaanse president Truman.

We hebben de verschrikkelijkste bom in de geschiedenis van de wereld uitgevonden. (...) Dit wapen zal worden ingezet tegen Japan tussen nu en 10 augustus. Ik heb de minister van oorlog, Stimson, gezegd dat het alleen mag worden ingezet tegen militaire doelen en soldaten en niet tegen vrouwen en kinderen. (...) Het doelwit zal een puur militair doel zijn en om levens te redden zullen we een waarschuwing laten uitgaan die de Jappen zal vragen zich over te geven. Ik ben er zeker van dat ze dat niet zullen doen, maar we zullen ze een kans geven. Het is ongetwijfeld goed voor de wereld dat noch Hitlers noch Stalins mensen deze atombom hebben uitgevonden. Het lijkt het meest afschuwelijke ding dat we ooit hebben uitgevonden, maar het heeft de potentie het meest nuttige te worden.

Bron 10: Een grafiek over vluchtelingen van de DDR naar de BRD.

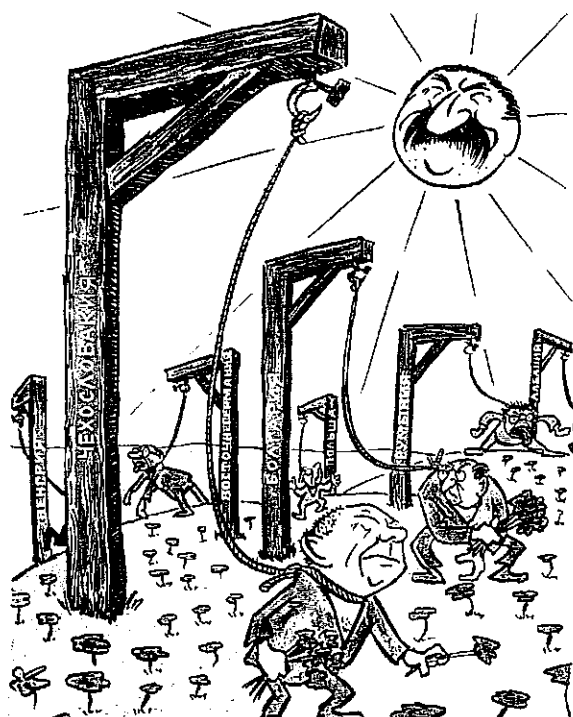

Bron 11: Een cartoon over de Marshallhulp

Toelichting
Uncle Sam wordt op een kar voortgetrokken door mensen die achter een geldzak aanlopen.

Bron 12: Een cartoon over Joseph Stalin.

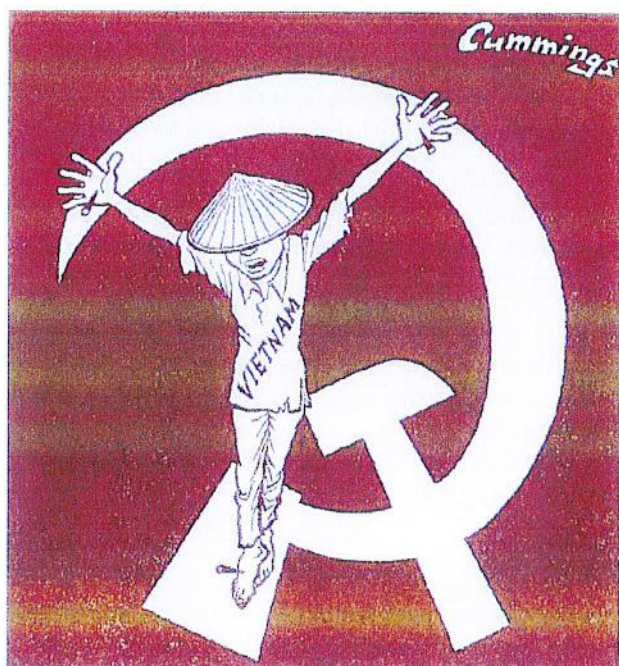

Toelichting:
Op de palen staan namen van de landen van Oost-Europa.

Bron 13: Een cartoon over het Amerikaanse beleid in Vietnam.

Bijlage 2: Staatsinrichting

Bron 14: Maatregelen na twee incidenten marinierskazerne Aruba, Noticiacra, 16 januari 2017

Defensie Nederland heeft maatregelen genomen na twee incidenten waar de Marinierskazerne op Aruba betrokken is. Het eerste incident betreft corruptie bij het Bureau Huisvesting en het tweede betreft het misbruik maken door mariniers van het proces van het verkrijgen van woontoelagen. Voor allebei situaties heeft de Nederlandse Defensie actie genomen, aldus woordvoerder Maartje van der Maas aan deze website.

In de eerste zaak gaat het om de chef Bureau Huisvesting van de Marinierskazerne, die verantwoordelijk is voor de woningtoewijzing aan de Nederlandse militairen op Aruba, die in ruil voor het leveren van huurders (militairen) systematisch een percentage van de maandelijkse huuropbrengst opstreekt. "De sergeant-majoor Richard van der H. (37) is geschorst en er is een onderzoek tegen hem gestart."

Bron 15: Arubaans kabinet dient zijn ontslag in, NRC, 15 september 1997

Het Arubaanse kabinet zal vanmiddag zijn ontslag indienen bij gouverneur Koolman. Later in de week valt het besluit of ook het parlement wordt ontbonden. Premier H. Eman van Aruba heeft dat gisteravond bekendgemaakt. "Mogelijk worden volgende week ook de Staten ontbonden, maar het kan zijn dat we demissionair doorgaan," zei Eman desgevraagd. "In ieder geval proberen we binnen negentig dagen nieuwe verkiezingen te houden," kondigde hij aan. Op Aruba ontstond zaterdag een regeringscrisis nadat coalitiepartij OLA (twee zetels) het vertrouwen opzegde in coalitiepartij AVP (tien zetels) van Eman. Beide partijen vormden met twaalf zetels de meerderheid in een parlement dat 21 zetels telt. Oppositiepartij MEP heeft negen volksvertegenwoordigers in de Arubaanse Staten. De MEP en de OLA hebben laten weten met een eventuele interim-regering te zullen instemmen, maar premier Eman lijkt te willen aansturen op een demissionaire periode. "Als het kabinet niet was gevallen, zouden volgend jaar mei nieuwe verkiezingen hebben plaatsgevonden. Het lijkt daarom niet erg zinvol voor de komende maanden een tussenkabinet te formeren," zei hij.

Waarnemers verwachten niettemin dat gouverneur Koolman de komende dagen een informateur benoemt, die de opdracht zou krijgen een tijdelijk zakenkabinet samen te stellen. Deze regering zal op de kortst mogelijke termijn verkiezingen moeten uitschrijven. Eman zegt dat de val van het kabinet de uitvoering van het lopende regeringsprogramma vertraagt. "Zo zal de Algemene Ziekenkosten Verzekering voorlopig niet worden ingevoerd, omdat een tijdelijk kabinet noch een demissionaire regering zo'n ingrijpende maatregel kan invoeren", aldus de premier.

Bron 16: Uitslag van een fictieve verkiezing

Nr.	Partij	Behaalde stemmen
1	 PDR	7215
2	 AVP	10256
3	 RAIZ	5236
4	 UPP	2914
5	 MEP	11236
6	 RED	7456
	Totaal	44313

Bron 17: Een petitie die laat zien dat niet iedereen het eens is met het feit dat Arubanen vanuit het buitenland niet mogen stemmen bij de Arubaanse verkiezingen.

'Wij, Arubanen woonachtig in Nederland, constateren dat Arubanen sinds kort op Aruba kunnen stemmen op het Europees Parlement. Een goede democratische ontwikkeling.

Maar voor Arubanen woonachtig buiten Aruba is het helaas (nog) niet mogelijk te stemmen op het Arubaanse parlement! En het zijn juist Arubanen in het buitenland, gezien hun opgedane kennis en ervaring, die met een bredere en meer kritische kijk kunnen beoordelen wat op politiek gebied het beste voor Aruba zou kunnen zijn. Het stemrecht voor Arubanen niet woonachtig op Aruba kan spoedig een feit worden. Ik durf te geloven dat de ministers en parlementariërs, met de verkiezingen voor de deur, de kans om deze belangrijke stap te nemen niet zullen laten schieten. Wij verzoeken om een wetswijziging van de Kiesverordening waardoor het mogelijk wordt voor Arubanen woonachtig buiten Aruba om te kunnen stemmen op de Staten van Aruba.

Bron 18: Minister Croes hedenochtend aangehouden, Noticiacla, 21 augustus 2017

Onder leiding van het Openbaar Ministerie wordt door de Landsrecherche (LR), in samenwerking met het Recherche Samenwerkingsteam (RST) en het Korps Politie Aruba (KPA) sinds enige tijd onderzoek gedaan naar mogelijke gevallen van ambtelijke omkoping. Het onderzoek heeft codenaam Ibis.

Het vermoeden bestaat dat de ambtelijke corruptie hoofdzakelijk bestaat uit het door de voormalige minister van arbeid vragen en/of aannemen van steekpenningen in ruil voor het tekenen van een ontheffing van de arbeidsmarkttoets. Een positieve arbeidsmarkttoets door het Departamento di Progreso Laboral (DPL) of een ontheffing van deze toets is een voorwaarde voor het verstrekken van een vergunning om te mogen werken in Aruba door het Departamento di Integracion, Maneho y Admision di Stranhero (DIMAS). De ontheffingen werden door de minister in de meeste gevallen verleend nadat DPL negatief had geadviseerd. Met de ontheffing werden vreemdelingen in staat gesteld om een werkvergunning te verkrijgen.

Gedurende dit onderzoek is daarnaast de verdenking ontstaan dat de minister zich onder andere schuldig heeft gemaakt aan witwassen, ambtsmisbruik en illegale tewerkstelling. Hedenochtend zijn een tweetal personen aangehouden, waaronder de voormalige minister van arbeid. Deze verdachten zullen in verzekering worden gesteld. Daarnaast is in de woning van de minister een buitenlandse vrouw aangetroffen die is overgedragen aan de Guarda nos Costa. Onderzocht zal worden of die mevrouw legaal in Aruba verblijft, of zij mocht werken en of zij voor de minister heeft gewerkt.

Examen HAVO

2018

Tijdvak-1
8 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Correctie- voorschrift

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling voor het schooljaar 2017 - 2018

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de volgende regels.

Voor de beoordeling zijn de volgende regels van belang:

1. De directeur stelt zo spoedig mogelijk het door de kandidaten gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces-verbaal van het examen aan de examinerator ter hand.
2. De examinerator ziet het werk zo spoedig mogelijk na, wijst er de onvolkomenheden in aan en geeft het werk aan de gecommiteerde.
3. De gecommiteerde beoordeelt het zo spoedig mogelijk en levert het resultaat van de beoordeling uiterlijk twee dagen voor de bekendmaking van de cesuur in.
4. Indien de commissie, belast met de vaststelling van de opgaven, bindende normen voor de beoordeling van het werk heeft opgesteld, passen de examinerator en de gecommiteerde deze bij hun beoordeling toe.
5. Indien voor een vak twee of meer examineratoren optreden, bepalen zij in onderling overleg de behaalde scores per vraag. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het geschil voorgelegd aan de voorzitter van de examencommissie van de desbetreffende school. De voorzitter van de examencommissie kan hierbij in overleg treden met de voorzitter van de gecommiteerden. De voorzitter van de gecommiteerden kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde wordt gemiddeld met de dichtstbijzijnde beoordeling van de examinerator en de eerste gecommiteerde.
6. De examinerator en gecommiteerde drukken hun beoordeling uit in een cijfer uit de schaal van cijfers 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met één decimaal aan de hand van de omzettingstabel. De examinerator en gecommiteerde vermelden de door hen toegekende cijfers niet op het werk zelf, doch op een afzonderlijk vel papier.
7. De examinerator vult de vastgestelde cijfers voor het schriftelijk examen in op een lijst van cijfers, waarvan het model door de directeur van de Directie Onderwijs wordt vastgesteld. De examinerator en de gecommiteerde ondertekenen de lijst.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende regels van toepassing:

1. De examiner tikt in de digitale versie van het scoreblad, verstrekt door het Examenbureau, de namen en/of nummers van **alle kandidaten** en het aan iedere kandidaat toegekende aantal scorepunten per vraag.
2. Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die **geen gehele getallen** zijn, of een **score minder dan 0** zijn **niet toegestaan**.
3. Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.4 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.5 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
  - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
4. Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de letter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
5. Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
6. Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

7. Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het Examenbureau. Het is **niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel**. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
8. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
9. Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur of een door hem aangewezen persoon stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 Het Examenbureau heeft de correctievoorschriften vastgesteld. De corrector mag **niet afwijken van het correctievoorschrift**.

NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

NB3 Als het Examenbureau vaststelt dat een (centraal) examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld in een erratum naar de directeur van de scholen gestuurd.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In geval dat het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen. In dat geval houdt het Examenbureau bij de vaststelling van de cesuur/N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen **kunnen maximaal 77 scorepunten worden behaald.**

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1. Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
2. Als er in het correctiemodel sprake is van voorbeelden van een juist antwoord dan wordt hiermee gewezen op enkele voorbeelden van juiste antwoorden, dit betekent niet het juiste antwoord gelimiteerd is tot deze voorbeelden.

4 Het beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Score
1	maximumscore 1 B	1
2	maximumscore 2 Strekking van een juist antwoord: Door het uitbreken van de oorlog moesten veel mannen als soldaat de oorlog in, hierdoor kwam een groot deel van de economie stil te liggen. De oplossing was de inzet van vrouwen op posten die normaal door mannen ingevuld werden. Een voorbeeld hiervan is te zien in bron 1. Na de oorlog kwamen de mannen terug, zij wilden hun oude banen terug, maar de vrouwen, die nu gewend waren te werken, waren het hier niet mee eens en begonnen hun rechten op te eisen. Zo droeg de oorlog bij aan vrouwenemancipatie. <i>Opmerking:</i> 1 punt voor een goede uitleg, 1 punt voor juist gebruik van de bron.	1 1
3	maximumscore 2 C – F – D – A – B – E <i>Opmerking:</i> Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt er 1 scorepunt toegekend.	2
4	maximumscore 1 Democratie – fascistisch – Generaal Franco - socialisten	1
5	maximumscore 2 In de bron is te zien dat het economisch heel slecht ging, waardoor veel bedrijven de deuren moesten sluiten. De economische zware tijden voor Duitsland waren met name tussen 1919 en 1933. Of 1919-1933 is de periode van de Republiek van Weimar, in deze periode ging het economisch slecht met Duitsland.	2

Vraag   **Antwoord** **Score**

maximumscore 2

6   Strekking van een juist antwoord:
Door de Beurskrach in de VS kwam er een einde aan het Youngplan, waar Duitsland voor een groot deel economisch van afhankelijk was. Met het stoppen van dit plan raakt Duitsland weer in een diepe economische crisis en terugbetalen is onmogelijk. Deze zwakke economie geeft Hitler de gelegenheid zich op te werpen als grote redder van Duitsland: hij belooft dat hij degene is die Duitsland kan helpen. Een groot deel van het wanhopige Duitse volk gelooft Hitler en gaat hem steunen. **2**

Opmerking:

Het volgende antwoord kan ook goed gerekend worden: Door de economische problemen in de Verenigde Staten, kwam de Duitse economie ook in de problemen omdat de Verenigde Staten een belangrijke afzetmarkt van Duitsland was. Daardoor verloren veel Duitsers hun baan en gingen opzoek naar een sterke leider die de problemen snel kon oplossen.

maximumscore 2

7   Meerdere antwoorden mogelijk
Voorbeelden van kenmerken:
-Herstel van orde en rust door het gezag van een sterke staat (Napoleon, Bismarck, Caesar en Mussolini streefden allemaal naar een sterke staat).
-Het leidersprincipe (de leider beslist) (bijvoorbeeld: het feit dat het de reuzenkledkamer is (grote leiders) of de vergelijking met grote leiders uit het verleden).
-De verheerlijking militarisme of oorlog (alle vier leiders op de schilderijen hebben succesvol oorlog gevoerd, of de verwijzing naar Bismarcks bloed en ijzer).
-Paramilitair geweld (de verwijzing naar Mussolini's zwarthemden).
-Nationalisme (het onderschrift, ik wil zoiets als dit, maar in de laatste Duitse mode).
-Fascisme (de verwijzing naar Mussolini).
etc

Opmerking:

1 punt per aspect, maximaal 2 punten. Zonder uitleg geen punten. **2**

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
8	<p>Eigen antwoord: Voorbeelden van argumenten die de betrouwbaarheid van de bron ondersteunen: -het is een dagboek, waarom zou ze in haar dagboek (privé) liegen? -de uitspraak van Hess is na te zoeken -de uitspraken van Hilda passen bij de het beeld van gehersenspoelde jongeren in deze periode</p> <p>Voorbeelden van argumenten die wijzen op de onbetrouwbaarheid van de bron: -De informatie is uit de tweede hand -Er worden niet onderbouwde cijfers genoemd. Hoe komt ze bijvoorbeeld aan het cijfer dat 50% geen maagd meer is?</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt per juist gebruikt argument, maximaal 2 punten.</p>	2
	Maximumscore 2	
9	<p>Er is sprake van continuïteit in Hitlers buitenlandse politiek. In de bron is te zien dat hij zowel voor als na de conferentie (1938) bezig was met het uitbreiden van zijn grenzen/ vormen van het Derde Rijk (oude grenzen herstellen en zorgen voor meer leefruimte voor de Duitsers).</p>	1
	Maximumscore 3	
10	<p>De eerste alinea is objectief, want met de annexatie van Tsjecho-Slowakije verschoof de Duitse grens inderdaad meer naar het oosten. Daarnaast werd Stalin vanwege het wantrouwen niet uitgenodigd door het Westen bij de besprekingen in München.</p> <p>In de tweede alinea is sprake van standplaatsgebondenheid. Het is niet met zekerheid te zeggen dat alleen Sovjet-Unie spanning had met Duitsland. Frankrijk en Groot-Brittannië waren niet van plan om een bondgenootschap met Duitsland te vormen.</p>	3
	Maximumscore 2	
11	<p>Strekking van een juist antwoord: Hitler wil zijn Derde Rijk met name naar het oosten uitbreiden (Lebensraum). Hij wilde aanvankelijk Engeland snel verslaan om daarna zijn aandacht op de Sovjet-Unie te kunnen richten. Na het verlies van de Slag om Engeland in oktober 1940, richtte Hitler zich op het oosten. Door dit verlies viel het te verwachten dat er ook nog aanvallen vanuit het Westen zouden komen.</p>	2

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 3	
12	<p>Eigen antwoord</p> <p>Voorbeelden van argumenten voor de stelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Als Groot-Brittannië en Frankrijk eerder hadden ingegrepen in plaats van de appeasement politiek, waardoor Hitler steeds zijn zin kreeg, was Duitsland nooit zo sterk geworden en was oorlog voorkomen. -Stalin werd niet uitgenodigd bij de Conferentie van München; een cruciale fout. <p>Voorbeelden van argumenten tegen stelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Hitler was sowieso op oorlog uit. Dit hadden Groot-Brittannië en Frankrijk niet tegen kunnen houden. -De opkomst van het fascisme en nationaalsocialisme zorgden voor grote oplopende spanningen en een polarisatie binnen Europa. <p><i>Opmerking:</i> 3 punten voor een goede argumentatie, 1 punt aftrek voor minder dan 2 argumenten.</p>	3
	Maximumscore 3	
13	<p>Bron 7 is uit de periode 1945-1960. Het is de periode na de conferentie van Jalta, het einde van de Tweede Wereldoorlog, de periode van Mccarthyisme en de 'red scare'.</p> <p>Bron 8 is uit de periode 1942- 1945, want na de Japanse aanval op de Amerikaanse marinebasis Pearl Harbor deden de Verenigde Staten vanaf januari 1942 samen met de Sovjet-Unie actief mee in de oorlog tegen Duitsland. Zowel met materiaal als mankracht werden de Russen geholpen door de Verenigde Staten. Deze samenwerking eindigde in 1945 toen de Tweede Wereldoorlog voorbij was en de spanning tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie toenam; het begin van de Koude Oorlog.</p> <p><i>Opmerking:</i> Voor bron 7 kan ook worden volstaan met de periode van het McCarthyisme/ red scare en voor bron 8 met de deelname van de Verenigde Staten aan de Tweede Wereldoorlog. Goede vergelijking 1 punt, per juiste periode 1 punt.</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
14	<p>Strekking van een juist antwoord: Truman schrijft over het uitvinden van de atoombom. Hij wil de bom gebruiken tegen Japan, wat uiteindelijk het einde van de Tweede Wereldoorlog zou betekenen. Er wordt ook verwezen naar het feit dat het maar goed is dat Stalin deze bom niet uitgevonden heeft. De bom past ook goed bij de Koude Oorlog, omdat de bom een grote rol zou spelen in de wapenwedloop.</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor het verband met de Tweede Wereldoorlog, 1 punt voor het verband met de Koude Oorlog.</p>	<p>1 1</p>
	Maximumscore 1	
15	<p>Direct. Direct. Indirect. Direct.</p> <p><i>Opmerking:</i> 4 antwoorden goed 1 punt</p>	<p>1</p>
	Maximumscore 1	
16	<p>A – II B – IV C – I D – III</p> <p><i>Opmerking:</i> 4 antwoorden goed 1 punt</p>	<p>1</p>
	Maximumscore 2	
17	<p>De grafiek gaat over vluchtelingen van de DDR naar de BRD. Het begint in 1949, want in dat jaar werd Duitsland gesplitst in twee nieuwe staten DDR en BRD. Het eindigt in 1961, want in dat jaar werd de Berlijnse muur gebouwd, waardoor het laatste gat in het ijzeren gordijn werd gedicht. Het aantal vluchtelingen was niet meer in de duizenden zoals in de grafiek wordt getoond.</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor uitleg 1949 1 punt voor uitleg 1961</p>	<p>1 1</p>

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 2	
18	<p>Bron 10: De bron staat negatief tegenover Amerikaanse inmenging: de VS staat op een karretje dat getrokken wordt door andere landen die (als een hond achter een bot) achter een zak geld aan lopen.</p> <p>Bron 11: De bron staat negatief tegenover de communistische inmenging in Europa: communistische landen zijn met een touw vastgebonden aan palen, vast gemaakt met hamer en sikkel, zij plukken naïef bloemetjes terwijl Stalin als de zon lachend toekijkt.</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt per juist uitgelegde bron</p>	<p>1</p> <p>1</p>
19	<p>Maximumscore 1</p> <p>B</p>	1
	Maximumscore 2	
20	<p>Argument oorzaak: Door het 'uitbreken' van de Koude Oorlog groeide de spanning tussen de Verenigde Staten en Sovjet-Unie enorm en gingen deze landen zich uit voorzorg bewapenen.</p> <p>Argument gevolg: De bewapeningswedloop begon al aan het einde van De Tweede Wereldoorlog, toen de Verenigde Staten over kernwapens bleek te beschikken. De Sovjet-Unie wilde als reactie hierop ook over kernwapens beschikken. Deze spanningen groeiden en het gevolg was de Koude Oorlog.</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor een argument voor oorzaak, 1 punt voor een argument voor gevolg.</p>	2
	Maximumscore 3	
21	<p>De prent komt uit 1974: de Verenigde Staten was de Vietnamoorlog al lange tijd aan het verliezen en had verschrikkelijke middelen (Napalm, Agent Orange) ingezet in een poging de oorlog te winnen, dit had ertoe geleid dat de Zuid-Vietnamese bevolking alleen maar in de armen van het communisme werd gedreven.</p> <p>Voorbeelden beeldelementen: -De Vietnamees die gekruisigd wordt en letterlijk in de steek gelaten. -De prent als 'parodie' op de kruisiging van Jezus; de Vietnamees sterft als martelaar voor het communisme.</p> <p><i>Opmerking:</i> 1 punt voor een juiste uitleg, 1 punt per juist gebruikt beeldelement (maximaal 2 punten).</p>	<p>1</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 1	
22	1 1954. 2 Zelfstandig. 3 Grondwet. 4 Internationale verdragen.	1
	Maximumscore 2	
23	Het Statuut is de grondwet voor het gehele Koninkrijk en daarmee de hoogste wet. De zelfstandige landen mogen eigen wetten maken, maar alleen als deze in overeenstemming zijn met het Statuut. De grondwetten van de zelfstandige landen moeten getoetst kunnen worden aan het statuut en mogen niet botsen.	2
	Maximumscore 2	
24	Een belangrijk uitgangspunt van het statuut is dat de landen elkaar steunen in geval van nood. Gezien het feit dat Nederland de meeste hulp (stabilisatie/veiligheid/wederopbouw) kan bieden, is Nederland betrokken bij de wederopbouw.	2
	Maximumscore 1	
25	c	1
	Maximumscore 1	
26	Onjuist Onjuist Juist Juist	1
	Maximumscore 2	
27	Het parlement heeft als taak om de begroting goed te keuren. Als de ministers een goedgekeurde begroting overschreden door extra uitgaven, dan dient het parlement dit ook goed te keuren.	2
	Maximumscore 2	
28	De Gouverneur kan de bevelhebber van de mariniers schorsen bij wanbeleid of, in uitzonderlijke gevallen, de mariniers mobiliseren. De situaties beschreven in bron 14 vallen niet onder deze speciale bevoegdheid van de gouverneur, hij kan dit dus niet aanpakken.	2

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 3	
29	Als er dusdanige meningsverschillen tussen het parlement en het kabinet bestaan dat het kabinet niet meer kan steunen op een meerderheid van de parlementariërs, dan kan het parlement besluiten nieuwe verkiezingen te houden. Andersom is ook mogelijk: de ministers kunnen het parlement ontbinden en nieuwe verkiezingen uitroepen als er een conflict ontstaat tussen de regering en het parlement of als het parlement niet meer een goede afspiegeling vormt van de laatstgehouden verkiezingen. In dit geval moet de regering ook zelf aftreden. Dit wordt het ontbindingsrecht genoemd. Een kabinet dat afgetreden is, blijft op verzoek van de gouverneur nog aan totdat er een nieuw kabinet is gevormd, omdat het land anders onbestuurbaar zou worden. We noemen zo'n kabinet demissionair.	3
	Maximumscore 1	
30	B	1
	Maximumscore 2	
31	Bij de verkiezing van 2013 waren er 57. 800 (57.794) geldige stemmen. Dat betekent dat partijen buiten de Staten een week de tijd kregen om handtekening te verzamelen van 1% van de geldige stemmen van de vorige verkiezing. Dat is 578.	2
	<i>Opmerking:</i> Het antwoord: "Je hebt 1% van de kiezers van de vorige verkiezingen nodig", kan ook goed gerekend worden.	
	Maximumscore 2	
32	f,d,b,e,c,a	
	<i>Opmerking:</i> Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt er 1 scorepunt toegekend.	2
	Maximumscore 3	
33	-kiesdeler: 2110 (1pt). -zetels per partij zonder restzetel: (1pt). POR 3, AVP 4, RAIZ 2, UPP 1, MEP 5, RED 3 Zetels per partij met restzetels: (1pt). POR 3, <u>AVP 5</u> , RAIZ 2, UPP 1, MEP 6, RED 4.	
	<i>Opmerking:</i> 1 punt voor berekening kiesdeler, 1 punt voor berekening partij zonder restzetel, 1 punt voor berekening restzetel. Alle berekeningen goed is 3 punten, zonder berekeningen 0 punten.	1 1 1

Vraag	Antwoord	Score
	Maximumscore 3	
34	<p>Eigen antwoord:</p> <p>Voorbeelden van argumenten die de petitie ondersteunen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Nederlanders in het buitenland mogen ook aan de Nederlandse verkiezingen meedoen -Veel van de in het buitenland wonende Arubanen, wonen tijdelijk in het buitenland. Ze komen in de toekomst weer op Aruba wonen, het is dan ook oneerlijk dat ze niets over deze toekomst te zeggen hebben. -Arubanen in het buitenland hebben bepaalde expertise, dit zou een gunstig effect op de verkiezingen kunnen hebben <p>Voorbeelden van argumenten tegen de petitie:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Waarom zouden Arubanen die niet op Aruba wonen iets te zeggen moeten hebben over het bestuur, ze betalen immers geen belasting. -Logistiek is het erg ingewikkeld om kiezers uit het buitenland te laten registreren. -Arubanen die in het buitenland wonen zijn in veel gevallen langdurig in het buitenland, hierdoor hebben veel van hen het contact met het dagelijks leven op Aruba verloren en hebben ze dus geen zicht op wat er politiek speelt. <p><i>Opmerking:</i> 1punt per goed argument, maximaal 3 argumenten.</p>	3
	Maximumscore 1	
35	a en b	1
	Maximumscore 2	
36	De Algemene Rekenkamer houdt toezicht op de uitgaven en begroting van de overheid. De Algemene Rekenkamer draagt dus ook bij aan het voorkomen van corruptie (adviezen zijn in principe openbaar).	2
	Maximumscore 1	
37	D	1
	Maximumscore 2	
38	Strafzaak, want de betrokken minister en ambtenaren zijn verdacht van het plegen van strafbare feiten, zoals corruptie, witwassen etc.	2
	Maximumscore 2	
39	De reden hiervoor is dat er een scheiding van machten bestaat. De uitvoerende macht (de minister) mag zich niet bemoeien/ mengen in zaken van de rechterlijke macht.	2

Vraag	Antwoord	Score
40	Maximumscore 3 Eigen antwoord	3
	<i>Opmerking:</i> Minder dan 50 woorden 1 punt aftrek.	

5 Inzenden scores

De examiner verwerkt na de eerste correctie de scores van alle kandidaten in alfabetische volgorde in de digitale versie van het scoreblad. Dit scoreblad wordt door het Examenbureau verstrekt.

De examiner mailt dit ingevulde voorlopige scoreblad, nog voordat het werk naar de gecommiteerde wordt gestuurd, naar het Examenbureau.

Nadat de bespreking van het werk met de gecommiteerde heeft plaatsgevonden, past de examiner het voorlopige scoreblad aan en stuurt deze **definitieve versie** naar het Examenbureau.

Het Examenbureau analyseert de scores en **stelt de definitieve cesuur/N-term vast**. Na vaststelling **ontvangen de directeurs van de scholen de omzettingstabel** voor het desbetreffende vak van het Examenbureau.

6 Bronvermeldingen

Boeken

Fromm, B. (1943). *Blood and Banquets: A Berlin Diary*. Simon & Schuster.

Taylor A.J.P. ed.(1996) *History of the twentieth century*. Londen, BPC publishing.

Websites

Harry S. Truman Presidential Library & Museum. Pages from President Truman's diary, July 17, 18, and 25, 1945. Geraadpleegd 25 april 2018, van https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/bomb/large/documents/fulltext.php?fulltextid=15

NoticiaCla (16 januari2017). Maatregelen na twee incidenten marinierskazerne Aruba Geraadpleegd 25 april 2018, van <https://www.noticiacla.com/news/8375>

Noticiacla (21 augustus 2017) Minister Croes hedenochtend aangehouden. Geraadpleegd 25 april 2018, van <https://www.noticiacla.com/news/10685>

NRC (15 september 1997). Arubaans kabinet dient zijn ontslag in. Geraadpleegd 25 april 2018, van <https://www.nrc.nl/nieuws/1997/09/15/arubaans-kabinet-dient-zijn-ontslag-in-7367729-a871894>

Petities.nl, Kiesrecht voor Arubanen niet-woonachtig in Aruba. Geraadpleegd 25 april 2018 van petities.nl/petitions/kiesrecht-voor-Arubanen-niet-woonachtig-in-Aruba

Illustraties

Bron 1. Onbekend, *Woman bus conductor*. [Online afbeelding], Geraadpleegd 14 september 2018, van https://wha.mediafiler.net/iam/start/wha-archive?fc=browse&queryid=de1be7506d4595716218abe0a198b6f9&column=5&listview=overview&view=preview&fileid=1&fuid=WHA-003a%2FWHA_003_0339.jpg

Bron 2 Römer W. [Online afbeelding], Geraadpleegd 25 april 2017, van <https://static.examenblad.nl/9336116/d/ex2016/ha-1021-a-16-1-b.pdf>

Bron 3 Onbekend. (1932) *The giants robbing-room*. [Online afbeelding], Geraadpleegd 25 april, van <https://punch.photoshelter.com/image/I0000mtoZUQFYptU>

Bron 5. Duitse expansie 1935-1939. Dat is geschiedenis. J van Bon, Nijgh Versluis, 2000, Baarn.

Bron 7. How Red is the Little Red Schoolhouse, *Small wonder: The Little Red School House in History and Memory*. J Zimmerman, 2014, Yale University Press.

Bron 8. Onbekend. *This man is your friend* [Online afbeelding],
<https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc230/>

Bron 11. Nieuwste Amerikaanse motortype. *Sovjet magazine Krokodil*

Bron 12. Afbeelding afkomstig van thinglink.com [Online afbeelding].

Bron 13. Michael Cummings, archive.cartoons.ac.uk [Online afbeelding].

ARUBA

Examen HAVO

2018

Tijdvak-1
8 mei
7:30-10:00

Geschiedenis

Opgavenblad

Dit examen bestaat uit **40** vragen.
Voor dit examen zijn maximaal **77** punten te behalen.
Dit examen bestaat uit **10** bladzijden.
(Bij dit examen hoort een **bijlagenboekje**.)

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

AANWIJZINGEN

Algemene regels

- Alleen schrijfgereedschap, rekenmachine en als het nodig is liniaal of geodriehoek mogen gedurende het maken van dit examen gebruikt worden.
- Het gebruik van programmeerbare rekenmachines is **niet** toegestaan.
- Alleen het gebruik van een **blauwe** of **zwarte** pen is toegestaan.
- Er mag **niets** van de buurman/vrouw worden geleend zonder toestemming van de toezichhouders.
- **Het gebruik van correctievloeistof en correctietape is niet toegestaan.**
- Na het maken van het examen, dienen **ALLE** opgavenbladen ingeleverd te worden.

■ **Meerkeuzevragen**

- Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.
- Schrijf bij volgordevragen de juiste volgorde van kleine letters op.
- Schrijf bij matchvragen de juiste combinatie van tekens op.

□ **Open vragen**

- Geef niet méér antwoorden dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd, geef er dan twee en niet méér. In dit voorbeeld kunnen alleen de eerste twee redenen punten opleveren.
- Vermeld altijd de berekening, als een berekening gevraagd wordt. Als een gedeelte van de berekening goed is, kan dat punten opleveren. Een goede uitkomst zonder berekening levert geen punten op.
- Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.
- Een foutief antwoord wordt altijd doorgestreept. Ronde haakjes (...) worden gebruikt om een verduidelijking, verklaring of toevoeging in te voegen.

Onderdeel Oorlog en Vrede

Bij het beantwoorden van de vragen 1 tot en met 21 moet je soms gebruik maken van de bronnen in bijlage I.

Twee beweringen over bondgenootschappen met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog:

I Het bondgenootschap 'de Driebond' werd gevormd door Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Spanje.

II Aan het begin van de 20^e eeuw werden in Europa bondgenootschappen gevormd, omdat er sprake was van spanningen en oorlogsdreiging.

- 1p ■ 1. Welke stelling(en) is/zijn juist?
- A Alleen I is juist.
  - B Alleen II is juist.
  - C Zowel I als II zijn juist.
  - D Beide stellingen zijn onjuist.

Gebruik bron 1 om vraag 2 te beantwoorden.

De Eerste Wereldoorlog was een 'totale oorlog' en had onbedoeld een positieve invloed op het gebied van vrouwenemancipatie in delen van Europa.

- 2p □ 2. Leg, met behulp van bron 1, uit waarom de Eerste Wereldoorlog een positieve invloed had op vrouwenemancipatie.

De volgende gebeurtenissen over de Eerste Wereldoorlog staan in willekeurige volgorde:

- a. De Verenigde Staten gaan actief deelnemen aan de Eerste Wereldoorlog.
- b. De wapenstilstand tussen de Centralen en Geallieerden wordt gesloten.
- c. De aartshertog van Oostenrijk-Hongarije, Frans Ferdinand, wordt vermoord.
- d. De Slag om Verdun begint.
- e. De Vrede van Versailles wordt getekend.
- f. De Eerste Wereldoorlog breekt uit.

- 2p ■ 3. Zet de bovenstaande gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Schrijf alleen de letters op.

Na de Eerste Wereldoorlog verloren veel mensen in verschillende Europese landen het vertrouwen in de 1..... . Italië was het eerste Europese land dat 2..... werd. Tijdens de Spaanse burgeroorlog vocht de regering tegen de nationalistische troepen van 3..... De Sovjet-Unie vocht aan de kant van de regering, om de 4..... te steunen.

- 1p ■ 4. Vul in de bovenstaande tekst op de open plekken de ontbrekende begrippen in. Kies uit de volgende begrippen: **Generaal Franco – fascistisch – Hitler – liberalen – politiek – communistisch – democratie – economie – socialisten – Mussolini**

Gebruik bron 2 om vraag 5 te beantwoorden.

- 2p □ 5. Leg uit waarom de foto in bron 2 waarschijnlijk genomen is in Duitsland tussen 1919 en 1933.

In 1929 vond in de Verenigde Staten de Beurskrach plaats. Deze Beurskrach zorgde voor een wereldwijde economische crisis die ook grote gevolgen had voor Duitsland.

- 2p □ 6. Leg uit hoe de Amerikaanse Beurskrach van 1929 bijgedragen heeft tot het aan de macht komen van Hitler.

Gebruik bron 3 om vraag 7 te beantwoorden.

De bron laat verschillende aspecten van het nationaalsocialisme zien.

- 2p □ 7. Noem twee aspecten van het nationaalsocialisme die de cartoonist in de bron laat zien. Leg je antwoord uit.

Gebruik bron 4 om vraag 8 te beantwoorden.

Stel je maakt een werkstuk over de arbeidsinzet van Duitse meisjes in Duitsland tussen 1933 en 1939.

- 2p □ 8. In hoeverre kun je dit dagboek gebruiken als een betrouwbare bron? Gebruik bij je beantwoording twee argumenten.

Gebruik bron 5 om vraag 9 te beantwoorden.

In het kaartje zie je Hitlers buitenlandse politiek tussen 1935 en 1939.

- 2p □ 9. Leg uit of er in de bron sprake is van verandering of continuïteit in Hitlers buitenlandse politiek. Doe dat door de periode voor en de periode na de Conferentie van München met elkaar te vergelijken. Doe het zo: Er is sprake van verandering/continuïteit want...

Gebruik bron 6 om vraag 10 te beantwoorden.

- 3p □ 10. Leg uit in hoeverre bron 6 een objectieve weergave is van het Verdrag van München.

Duitsland moest tijdens de Tweede Wereldoorlog uiteindelijk een tweefrontenoorlog uitvechten.

- 2p □ 11. Leg uit waarom na oktober 1940 een tweefrontenoorlog voor Duitsland te verwachten was.

Een uitspraak van Winston Churchill tijdens de Tweede Wereldoorlog: 'Als er één oorlog in de geschiedenis is geweest die gemakkelijk voorkomen had kunnen worden dan is dat de Tweede Wereldoorlog.'

- 3p □ 12. Geef, met behulp van twee argumenten, aan in hoeverre je het met de uitspraak van Winston Churchill eens bent.

Gebruik bron 7 en 8 om vraag 13 te beantwoorden.

Bron 7 en bron 8 zijn voorbeelden van propaganda uit verschillende periodes.

- 3p □ 13. Vergelijk bron 7 en bron 8 en geef per bron aan uit welke periode van de twintigste eeuw de bron afkomstig is. Leg je keuze uit.

Gebruik bron 9 om vraag 14 te beantwoorden.

Bron 9 is een fragment uit het dagboek van president Truman.

- 2p □ 14. Leg uit waarom dit fragment uit het dagboek van Truman past bij:
-het einde van de Tweede Wereldoorlog en
-het begin van de Koude Oorlog.

In de geschiedschrijving kan er sprake van directe en indirecte gevolgen van historische gebeurtenissen.

- 1p ■ 15. Geef aan of de volgende gevolgen van de Tweede Wereldoorlog direct of indirect zijn.
- I. Het grote aantal oorlogsslachtoffers.
  - II. De oprichting van de Verenigde Naties.
  - III. De kolonie Curaçao en onderhorigen wordt onafhankelijk.
  - IV. Duitsland wordt opgedeeld in vier bezettingszones.

- 1p ■ 16. Maak de juiste combinaties. Laat zien wanneer de volgende gebeurtenissen tijdens de Koude Oorlog hebben plaatsgevonden. Doe het als volgt: a-I.
a. Oprichting van de NAVO	I 1945
b. De Cubacrisis	II 1949
c. Conferentie van Jalta	III 1950
d. De Koreaoorlog breekt uit	IV 1962

Gebruik bron 10 om vraag 17 te beantwoorden.

- 2p □ 17. Leg uit waarom de ontwerper deze grafiek in 1949 laat beginnen en in 1961 laat eindigen.

Gebruik bron 11 en 12 om vraag 18 te beantwoorden.

In de Koude Oorlog ontstond er een ideologische strijd tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten die zich deels afspeelde binnen Europa. Dit komt duidelijk naar voren in allerlei politieke prenten die in die periode in de kranten verschenen. Bron 11 en 12 zijn voorbeelden hiervan.

- 2p □ 18. Leg per bron uit hoe de cartoonist aankijkt tegen de Amerikaanse en Russische inmenging in Europa.

Twee beweringen:

I In de periode van de destalinisatie werd de grip op de Oostbloklanden door de Sovjet-Unie versterkt.

II De Berlijnse Muur vormde een sociale en economische scheiding tussen Oost- en West-Berlijn.

- 1p ■ 19. Welke bewering(en) is/zijn juist?
- A Alleen I is juist.
  - B Alleen II is juist.
  - C Zowel I als II zijn juist.
  - D Beide stellingen zijn onjuist.

Stelling: 'De Koude Oorlog was zowel de oorzaak, als het gevolg van de bewapeningswedloop.'

- 2p □ 20. Leg met behulp van twee argumenten uit dat deze stelling klopt.

Gebruik bron 13 om vraag 21 te beantwoorden.

Uit de prent kun je concluderen dat de tekenaar vindt dat de Verenigde Staten Vietnam in de steek gelaten heeft.

- 3p □ 21. Ondersteun deze conclusie met behulp van twee (2) beeldelementen.

Onderdeel Staatsinrichting

Bij het beantwoorden van de vragen 22 tot en met 40 moet je soms gebruik maken van de bronnen in bijlage II.

Het Statuut van het Koninkrijk kwam tot stand in 1..... Een belangrijk uitgangspunt van het statuut is dat elk land binnen het koninkrijk 2..... is. Daarom heeft elk land haar eigen 3.....waarin staat hoe het land bestuurd wordt. Dat betekent niet dat elk land onbeperkt alles zelf mag beslissen. Elk land dient daarbij rekening te houden met het statuut en de 4.....

- 1p ■ **22.** Vul in de bovenstaande tekst op de open plekken de ontbrekende begrippen in. Kies uit de volgende begrippen: **grondwet, 1945, zelfstandig, internationale verdragen, onafhankelijk, 1954, rijkswet, Arubaanse staatsregeling.**

Het bestuur en de wetgeving van de zelfstandige landen binnen het koninkrijk moeten altijd in overeenstemming zijn met het statuut.

- 2p □ **23.** Leg uit waarom het bestuur en de wetgeving altijd in overeenstemming moeten zijn met het statuut.

In september 2017 richtte de orkaan Irma enorme schade aan op verschillende eilanden van het Koninkrijk.

- 2p □ **24.** Leg uit welk uitgangspunt van het Statuut Nederland ertoe verplicht te helpen bij de wederopbouw na orkaan Irma.

Twee beweringen over het ontbindingsrecht:

I De regering kan de Staten ontbinden wanneer er een groot conflict is tussen regering en de Staten.

II De regering kan de Staten ontbinden wanneer de Staten niet meer een goede afspiegeling zijn van de laatste verkiezingsuitslag.

- 1p ■ **25.** Welke stelling(en) is/zijn juist?
- A Alleen I is juist.
  - B Alleen II is juist.
  - C Zowel I als II zijn juist.
  - D Beide stellingen zijn onjuist.

- 1p ■ **26.** Geef aan of de volgende beweringen juist of onjuist zijn.
- a. De gouverneur van Aruba wordt door de minister-president van Aruba benoemd.
  - b. De gouverneur van Aruba wordt voor een periode van 4 jaar benoemd.
  - c. De gouverneur van Aruba staat aan het hoofd van de Arubaanse regering.
  - d. De gouverneur heeft de taak op het algemeen belang van het koninkrijk te letten.

Als een regering de begroting overschrijdt, moet er een suppletoire begroting ingediend worden.

- 2p □ **27.** Leg uit waarom een suppletoire begroting door de Staten moet worden goedgekeurd.

Gebruik bron 14 om vraag 28 te beantwoorden.

De gouverneur van Aruba heeft specifieke bevoegdheden wanneer het gaat om de verdediging van Aruba.

- 2p □ **28.** Leg uit of de gouverneur binnen zijn bevoegden kan optreden tegen de corruptie in bron 14.

Gebruik bron 15 om vraag 29 te beantwoorden.

De in bron 15 omschreven situatie laat zien dat er zowel sprake kan zijn van het toepassen van het ontbindingsrecht, als het toepassen van de vertrouwensregel.

- 3p □ **29.** Beargumenteer waarom in deze situatie zowel het ontbindingsrecht als de vertrouwensregel toegepast zouden kunnen worden.

Twee beweringen over actief en passief kiesrecht:

I De burger krijgt actief kiesrecht op de leeftijd van 21 jaar.

II Passief kiesrecht is het recht om gekozen te worden.

- 1p ■ **30.** Welke bewering(en) is/zijn juist?
- A Alleen stelling I is juist
  - B Stelling II is juist
  - C Zowel I als II zijn juist
  - D Geen van beide stellingen zijn juist

Nieuwe partijen of bestaande partijen buiten de Staten moesten om mee te doen aan de verkiezingen van vorig jaar 578 handtekeningen verzamelen en inleveren bij de electorale raad.

- 2p □ **31.** Leg uit hoe de Electorale Raad aan het getal 578 kwam.

In de aanloop naar de verkiezing van september 2017 moesten de nieuwe partijen extra stappen ondernemen om mee te mogen doen met die verkiezing. Hieronder staan de stappen in willekeurige volgorde.

- a. Een lot trekken voor nummering van lijst
- b. Zich registreren bij de Electorale Raad
- c. Het benodigde aantal handtekeningen verzamelen (partijen die niet in de staten zaten).
- d. Een notariële akte laten vaststellen
- e. De kandidatenlijst indienen
- f. Het statuut van de partij vaststellen

2p ■ **32.** Zet de stappen in de juiste procedurele volgorde. Schrijf alleen de letters op.

Gebruik bron 16 om vraag 33 te beantwoorden.

3p □ **33.** Bereken hoeveel zetels de AVP gehaald heeft volgens de verkiezingsuitslag in bron 16.

Gebruik bron 17 om vraag 34 te beantwoorden.

Bron 17 is een petitie die betoogt dat in het buitenland wonende Arubanen moeten kunnen deelnemen aan de Arubaanse verkiezingen.

3p □ **34.** Schrijf een betoog waarin je aangeeft in hoeverre je het eens bent met de schrijvers van de petitie. Gebruik voor je betoog 3 argumenten.

De Raad van Advies is een belangrijk adviesorgaan binnen de staatsinrichting van het land Aruba. Deze raad bestaat uit 5 leden.

1p ■ **35.** Wat zijn de taken van de Raad van Advies? Meerdere antwoorden mogelijk. Advies geven bij:

- a. ontwerp-landsverordeningen en ontwerp- landsbesluiten
- b. ontwerp-rijkswetten
- c. voordragen van een gouverneur
- d. benoeming van een minister-president

De Colleges van Advies zijn belangrijke organen voor het functioneren van de Arubaanse staatsinrichting.

2p □ **36.** Leg uit waarom het voor het goed functioneren van Arubaanse staatsinrichting belangrijk is dat de Algemene Rekenkamer bestaat.

- 1p ■ **37.** Wat is geen taak van het Openbaar Ministerie?
- A. Zorgen dat mensen die de fout ingaan opgespoord en bestraft worden.
  - B. Beslissen of een strafzaak naar de rechter moet
  - C. Zorgen dat een strafvonnis uitgevoerd wordt
  - D. Het vervolgen van civiele zaken

Gebruik bron 18 om vraag 38 en 39 te beantwoorden

- 2p □ **38.** Van wat voor soort rechtszaak is er hier sprake? Leg je keuze uit.
- 2p □ **39.** Verklaar waarom een minister van justitie een dergelijke aanhouding van een collega-minister staatsrechtelijk gezien niet kan tegenhouden.

Voor het functioneren van de rechterlijke macht is de Trias Politica erg belangrijk. Wanneer er een ernstige misdaad plaatsvindt, bijvoorbeeld bij moord of kindermisbruik, komt er regelmatig de roep vanuit de bevolking en de regering dat de straffen die de rechters opleggen te laag zijn. Hoewel begrijpelijk, kunnen deze sentimenten een gevaar opleveren voor het functioneren van de Trias Politica.

- 3p □ **40.** Schrijf een betoog van minimaal 50 woorden waarin je uitlegt dat de scheiding van de macht essentieel is voor het functioneren van de rechterlijke macht.